

Прочети внимателно текста.

«Едно време пари вървяха за грош, сто гроша – за жълтица, а езикът все едно си върви – душа за душа: даваш ли – вземаш!» - Тези думи на бай Александър от село Добралък винаги си спомням, когато слушам говоримата българска реч. И винаги ми се е искало да разбера в какво е «душата» на езика ни.

Говоримият език, както и литературният, има свои талантили майстори – разказвачи по рождение, какъвто и е бай Александър. Езикът му е толкова гъвкав, че може, както се казва, и «мед да ближе, и пирони да сече».

Нашият разговор започна за годините. Казах му, че никак не му личи да носи седемдесет и две години на гърба.

– Защото още си ги нося в ръката. Седнат ли ми на гърба – отиде! Ама налягат! – добави той вече сериозно. – До шейсет теглих колата и не се усещаше, като да беше празна... Пък колата била пълна с какво ли не: грижи, болки, патила... Затъркаля се надолу – не мога да я удържа. Подпирам, ама и колата е пълна, бие в петите, гони! И да искаш да я спреш – не можеш!

В тия думи всичко е образ, картина! Бай Александър шари своя разказ както иска. За думата «оправи се времето» има различни бои: «избистря се», «разгали се», «разясни се», «засмя се». Вятърът духа у него в десет бързини: подухва, повява, подвява, подпира, бърсне, свива елите, ломи. Изобилието на думи не пречи на словото му да се лее звучно и гладко. Това се дължи не на граматиката, а на неговия ритъм и вътрешната мелодика. В името на звучността подлогът отстъпва мястото си на сказуемото, сказуемото прави път на допълнението. Думите се съчетават само в името на красотата. Говоримият език си позволява тая свобода – да бъде независим от някои тиранични правила на граматиката – и затова е по-изразителен и мелодичен, по-еластичен, жизнен и красив. Погледнете вестниците и ще видите: езикът им е изляна и побледняла сестрица на говоримия език, нуждае се от движение и обновление.

Всяко село има по един или няколко такива самородни ваятели на езика. Знаят ги всички и те препращат право при тях: «Искаш да поприказваш ли? Отивай там и там!» Всеки от тези хора има своя област на разказването, свой особен стил, начин да завладее вниманието ти и да те прекара сух през всякаква река. Който ги слуша, знае, че повечето им разкази са измислици, но ги слушат приковани от очарованието на тези магьосници и поети.

От тяхните измислици се е появил фолклорът, възникнали са приказките, народните песни и предания – майсторски измислици, които непрекъснато са обогатявали езика, дали му красота и са му вдъхнали душа. Имената на тези творци са останали незаписани. Те са умирали незнайни, но затова пък онова, което са направили – ще живее, докато е жив езикът ни.

(По Николай Хайтов)

<p>4.</p>	<p>Тълкувай смисъла на изразите от текста чрез синонимен израз или едно изречение:</p> <p>Езикът му може мед да ближе и пирони да сече–</p> <hr/> <hr/> <p>Самородни ваятели на езика –</p> <hr/> <hr/> <p>Свой ... начин да завладее вниманието ти и да те прекара сух през всякаква река –</p> <hr/> <hr/>	<p>L0123</p> <p>L0123</p> <p>L0123</p>	<p>L0123</p> <p>L0123</p> <p>L0123</p>
<p>5.</p>	<p>Защо изкусните разказвачи се смятат за магьосници и поети?</p> <p>Отговори на въпроса с 1-2 изречения.</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>L01</p> <p>L01</p> <p>L01</p>	<p>L01</p> <p>L01</p> <p>L01</p>
<p>6.</p>	<p>Посочи за кои качества на бай Александър свидетелстват следните изказвания:</p> <p><i>«а езикът все едно си върви – душа за душа: даваш ли – вземаш!»</i></p> <hr/> <hr/> <p><i>«... Пък колата била пълна с какво ли не: грижи, болки, патила...»</i></p> <hr/> <hr/> <p><i>«Подпирам, ама и колата е пълна, бие в петите, гони!»</i></p> <hr/> <hr/>	<p>L0123</p> <p>L01</p>	<p>L0123</p> <p>L01</p>

7.	Озаглави текста, като назовеш темата му, и запиши заглавието. <hr/>	L012	L012
8.	Коментирай с по едно изречение как разбираш всяка характеристика на говоримия български език, дадена от автора на текста (с по едно изречение). Гъвкав _____ _____ Мелодичен _____ _____ Жизнен _____ _____ Изразителен _____ _____	L01234 L01234 L01	L01234 L01234 L01
9.	Кои от тропите са употребени в текста? Открий и, ако има, запиши по един пример: Епитет _____ Олицетворение _____ Метафора _____ Сравнение _____	L01234	L01234
10.	Състави и запиши 3 /три/ изречения, като употребиш думата „ГЪВКАВ” в различни значения /можеш да промениш формата на думата – род и число/. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	L0123 L01 L0123	L0123 L01 L0123

<p>11.</p>	<p>Определи кои от изречените долу времена се срещат в текста. Запиши по един пример в съответните редове.</p> <p>Сегашно време _____</p> <p>Минало свършено време _____</p> <p>Минало несвършено време _____</p> <p>Минало предварително време _____</p> <p>Бъдеще време _____</p> <p>Минало неопределено време _____</p> <p>Преизказно наклонение _____</p>	<p>L012345 6</p> <p>L01</p>	<p>L012345 6</p> <p>L01</p>
<p>12.</p>	<p>Употреби и запиши думата <i>разказвач</i>:</p> <p>1. В съчетание с числителното 2:</p> <p>_____</p> <p>2. В съчетание с думата <i>няколко</i>:</p> <p>_____</p> <p>3. Вместо точки в следните изречения:</p> <p>_____ се замисли и започна бавно своята история.</p> <p>В легендата се споменава за _____, който със своите думи омагьосвал всички.</p> <p>Нямаше _____, който може да предаде тези невероятни събития.</p>	<p>L012345</p>	<p>L012345</p>
<p>13.</p>	<p>Препиши текста, като поправиш грешките.</p> <p>Бъди благословенно, отечество мое, бъди честит балкански раю където цъвтяла люлката ми, премина младоста ми и където ще са зеленее гроба ми.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>L012345 67</p>	<p>L012345 67</p>

14.	<p>Прочети изречението и запиши верните твърдения от дадените в скобите:</p> <p><i>Който ги слуша, знае, че повечето им разкази са измислици, но ги слушат приковани от очарованието на тези магьосници и поети.</i></p> <p>Това изречение е _____ (сложно съчинено, сложно съставно, сложно смесено) и се състои от _____ (две, три, четири, пет, шест) прости изречения.</p>	L01 L01	L01 L01
15.	<p>Преобразувай пряката реч в косвена и запиши изречението.</p> <p>Дядо каза на децата: «Елате, седнете до мене, аз да ви разкажа една приказка».</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	L0123 L0123 L01	L0123 L0123 L01
16.	<p>Назови имена на три велики личности, които са изиграли голяма роля в историята за утвърждаването на книжовния или говоримия български език, като посочиш века.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	L0123 L0123	L0123 L0123
17.	<p>Посочи, кой е автор на следните строфи.</p> <p>1) «Българи юнаци, ще ли още спим? Дигайте байраци, да се освободим!»</p> <p>_____</p> <p>2) «О зная, зная, ти плачеш, майко, затуй, че ти си черна робиня, затуй, че твоя свещен глас, майко, е глас без помощ, глас във пустиня»</p> <p>_____</p> <p>3) «Гам де плеснал коварният куршум в челото вдъхновено и високо, угаснал огън благороден, светъл ум, заспал юнак дълбоко».</p>	L0123	L0123

